Ne voljom Crkve, jer ni njezini zakoni non obligant cum gravi incomodo.

Ne voljom samoga naravnog zakona jer se ne bi mogao prekršiti ni kroz tri dana Velike sedmice; a ovo ipak, po izjavi Crkve, može.

Ad V — Neka sam svećenik odabere bilo koje mišljenje i neka ga slobodno slijedi.

Karlo Nola

IV NEKA NAČELA U PITANJU O REGULIRANJU PORODAJA

Postavljeno mi je pitanje: u čemu se sastoji suština pitanja o tzv. »katoličkoj« piluli u vezi sa reguliranjem porođaja? Konstatira se da je štampa poplavljena kontracepcijskim pitanjima kao da se radi o nekoj formi seksualne obsesije. Možda se neki boje, kao što se bojao Malthus, da im radi porasta pučanstva ne bude na zemlji dovoljno prostora za život. Neki sumnjaju u snalažljivost čovječjeg genija, pa se boje da će disproporcionalno poraslo čovječanstvo umrijeti od gladi. Bez sumnje, ponajčešće se radi o tome što mnogi ne žele postavljati nikakve ograde impulsima spolnog nagona. Ako pak gledamo to pitanje s čisto katoličkog gledišta, opravdano je tražiti razjašnjenje o tom da li je katolička Crkva za maksimalni natalizam tj. da treba imati što više djece? Mnogi zamjeraju katoličkoj moralci da ona svojom strogošću pretvara ženidbeni život u trajno mučeništvo te stvara podlogu za razvijanje raznih kompleksa kod ženidbenih drugova.

ODGOVOR

Na gornje pitanje pokušati ću odgovoriti. I to s moralnog gledišta, a prema naučavanju katoličke moralke. Medicinski detalji ne spadaju na moralistu. Katolička pak moralka kao znanost i nauka posjeduje neke osnovne principe po kojima se ravna u traženju rješenja na razna pitanja koja joj razvoj prilika nameće da ih riješi. Tako čini i u ovom pitanju. Ne zaboravimo: iz načela dolazi svjetlo, i u tom svjetlu vrši se »transfer« na pojedina pitanja i pojedine slučajeve.

1. **Neka osnovna načela** — Katolička moralka naglasuje da čovjek nema vrhovno i isključivo vlasništvo nad svojim tijelom niti nad pojedinim njegovim dijelovima, udovima (Rim 14,7—8). Bog je to pravo sebi rezervirao. Čovjek se može služiti svojim tijelom, tjelesnim snagama — ali u skladu s prirodom, specifičnom čovječjom prirodom. Čovjek sebe ne smije, dosljedno ni osakatiti niti hotično postati nesposobnim za život i rad koji mu pripada. Sebe hotično osakatiti, recimo kastrirati, znači počiniti nad sobom neku vrst ubojstva (Denz Ind. syst. K 3c). Čuvati život i integritet tijela, pa i seksualni integritet, to je čovječja dužnost. To je također njegovo pravo.

Iz ovoga slijedi drugo načelo: »Doista nikakav razlog, pa ni najtěži, ne može učiniti da bude u skladu s prirodom i pošteno ono što je već samo u sebi protivno prirodi.«[1] Želimo li prosuditi da li je neki postupak ispravan ili ne? Evo nam pravila: »U svemu što tvrdimo moramo izricati svoj sud gledajući na prirodu predmeta (stvari, čina, postupka), osim ako o tome po-

1. PIJO XI u enc. **Casti Connubii** od 31. XII 1930, u izdanju »Vrhobosne«, Sarajevo 1931, str. 32—33.

sjedujemo nauku iz izvora Božjeg auktoriteta koji je iznad svih stvari.«[2] Svaki postupak koji onemogućuje da realizacija spolnog nagona dođe do svoga prirodnog cilja ili začeća mora se prosuditi da je proti prirodnog zakona.[3] Bračni čin je usmjeren prema rađanju djece. Tko mu oduzme tu silu, moć ili prirodno usmjerenje — radi proti prirode i počinja nešto što je s moralnog gledišta vrijedno diskvalifikacije.

Očito je da svaki zahvat, recimo direktnu sterilizaciju, koji onemogućuje začeće ili rađanje proglasujemo da je proti prirodnog moralnog zakona, nedopušten. Sterilizacija koja ide za tim da onesposobi za prirodnu službu rađanja jest čin po prirodi zao, nedopušten »ob defectum iuris in agente« (Denz 3760—3765). Taj defekt prava ili apsolutnog raspolaganja s dijelovima tijela odnosi se i na tzv. eugeničku sterilizaciju, tj. na sterilizaciju koju neki i brane u vidu stvaranja »zdravog« poroda (Denz ist. mj. i 3788).

Načelo Pete zapovijedi je jasno: NE UBIJ! Ne ubij nevinoga. Ne ubijaj život. Svaki zahvat, svaki direktni atentat na život, bio taj život još u fazi germinalnog razvoja ili u fazi formiranog fetus-a, znači neovlašteno posizati u Božja prava, jer jedino je On apsolutni gospodar života i smrti.[4] Onaj spermatozoid, onaj ovulum, onaj spermovij, pa fetus — sve su to nosioci života, čovjek u razvoju. I na njih se proteže zabrana: NE UBIJ! Život je nevinoga nepovrediv, svet.

Ako gledamo sklapanje ženidbe u odnosu prema cilju, jasno je da je u strukturi toga životnog kontrakta to da je on usmjeren prema radanju i odgajanju djece. Tko bi posvema isključio taj cilj — isključio bi i valjanost ženidbe, ne bi sklopio prave ženidbe. Nijedna stvar, nijedan predmet ne može opstojati bez bitnih, strukturalnih uvjeta ili komponenata. Bez sumnje opstoje i drugi ciljevi, npr. posvjedočivanje ljubavi, razvoj ličnosti, međusobno pomaganje i sl., ali ti se ciljevi ne mogu održati neovisno ili proti onog prvotno-bitnog cilja. Svi su drugotni ciljevi podređeni tomu cilju te prema njemu primaju svoju vrijednost (Denz Ind syt. J 9c).[5]

2. **Reguliranje porođaja.** — Ne govorimo o sprječavanju niti o bilo kojoj vrsti protuprirodnog ograničavanja porođaja nego samo o takvom postupanju u vezi s određivanjem ili odmjerivanjem broja djece da taj postupak bude uvijek u skladu s razumom obasjanim vjerom.

Zar je osnovan strah od prenapučenosti zemaljske kugle? Zar će priroda uskratiti sredstva za prehranu? Ne. Radije recimo da se ovdje doista radi o »iluziji ličnog obrazloženja«. Protivno movens koji pokreće da se traže antikoncepcijska sredstva jest želja da se porivima spolnog nagona puste uzde, da on nastupa bez kontrole, bez

2. SV. TOMA, I P, 99, 1.
3. ISTI, **Suppl.** 65, 1 i 3.
4. PIJO XII, u kolekciji UTZ-GRONER-SAVIGNAT sv. I br. 1140. u govoru 29. X 1951 primjenjuje nauku o nepovredivosti živog bića te smatra nedopuštenim svako preventivno manovriranje i svaki direktni atentat na život i na razvitak spolnih sjemenki. Sadašnji Papa kao kardinal pisao je da bi bio zločin, koji se ne može opravdati pozivom na civilni zakon niti na eugeničke ili ekonomske razloge, ako bi netko atentirao na život u njegovu putu ili razvitku od roditelja do koljevke. Moramo pak kvalificirati kao atentat ne samo direktno ubojstvo nevinoga nego i izigravanje ili varanje ciljeva prirode u kojima se zrcali volja Stvoriteljeva. U kolekciji Pija XII u sv. II, br. 3467. Vidi istu kolekciju sv. III br. 4804, 4809.
5. DENZ. 3707. Iz ovog broja vidimo da ženidba u širem smislu, tj. kao zajednica života, sredstvo i prigoda suživljenja, mogu se svesti na srodnost, na želju za razvijanjem osobnosti i sl. kao na prvotni uzrok njena sklapanja, ali, ako je uzmemo u strogom smaslu kao ustanovu za rađanje i odgajanje djece, tada ona u tom cilju nalazi svoje vrhovno opravdanje.

ograničenja. Nadodajmo: egoizam, škrtost, duh luksuza itd, i moći ćemo konstatirati prave uzroke koji pokreću na utrku za traženjem antikoncepcijskih sredstava.

Bilo bi krivo zaključiti da je katolička moralka tako »natalistička« kao da joj brojna djeca, maksimalni porođaji služe kao apsolutni ideal. To je krivo. Ni onanizam ni demografski razlozi ne određuju stav katoličke moralke u odnosu prema broju djece. Tu nastupaju viši razlozi, osobito kršćanska savjest roditelja. Ona je pozvana da u svjetlu roditeljske razboritosti odlučuje o pitanju.[6] Svakako, roditelji moraju ići za tim da djeca ne budu plod neobuzdanog nagona, egoizma, ludog rizika nego razboritosti, mudrog predanja, prave ljubavi.

Crkveni forumi dobro ocijenjuju teškoće ženidbenog života u naše doba. Potrebno je tražiti takva sredstva u pitanju pametnog određivanja broja djece da to reguliranje porođaja ili prethodno planiranje broja djece bude u skladu s Božjim zakonom. »Može se nadati — ali u tome Crkva, razumije se, prepušta sud medicini — da će ova uspjeti dati ovom nastojanju solidnu bazu, i prema najnovijim vijestima izgleda da se ta nada potvrđuje.«[7]

3. **Sredstva reguliranja ili odmjerivanja porođaja.** — Potrebno je izreći sud s moralnog gledišta. Ima naime sredstava koji se ne kose s prirodnim zakonima, ili se ne kose potpuno, ili se ne kose u svakom slučaju. Ni sterilizaciju ne možemo karakterizirati kao da bi bila zao čin uvijek, u svakom slučaju. Ona može biti potrebna za sačuvanje života pacijenta. Ni ona nije zla »quoad substantiam actus« (Denz 3760).[8]

a) — Prvo, najtemeljitije sredstvo jest: promišljena, složno odlučena, velikodušno provedena spolna suzdržljivost. To pretpostavlja da ženidbeni drugovi ozbiljno shvaćaju svoju dužnost »in servitium vitae« — u službu života. Možda teška bolest ne dopušta da se služe svojim roditeljskim pravom. Pametno je da od te nužde stvore krepost i steknu zasluge. Možda su po srijedi drugi važni razlozi. Svakako ostaje istinito da nema sretnog i zdravog ženidbenog života,- ako muž i žena ne upotrijebe ozbiljne napore da spolni nagon metnu pod svoju kontrolu. Nadasve su pozvani na to da prakticiraju ljubav koja zna za odricanje ili samozataju.

b) — Periodična suzdržljivost ili uporaba Ogino-Knausove metode. Glavno je da se utvrde plodne i neplodne periode. Ako je sama priroda uredila te periode — nema razloga da se po njima kršćanin ne bi smio ravnati. Oginizam je, dosljedno, ako govorimo apstraktno, kao »res indifferens«, čin niti dobar niti zao, praksa koja može biti dopuštena.

Što slijedi? Da se primijeni na pojedini slučaj — potrebiti su neki razlozi, neka opravdanja.[9] Ti razlozi mogu biti one poznate indikacije: liječnička, eugenička, ekonomska, socijalna. Ti razlozi moraju opstojati u zbilji, neovisno o volji ženidbenih drugova. Ako ti razlozi opstoje, rađanje djece bilo bi nerazborito. Ljudski rod kao da ne bi ništa prigovorio što u tim slučajevima ženidbeni drugovi pozitivno ne rade na njegovu širenju.

Razumije se da i u tom slučaju roditelji ne smiju imati nakanu samo da zadovolje spolni nagon. Svoj postupak moraju finalizirati

6. J. KUNIĆIĆ u **BS**, 2/1964. str. 272.

7. *PIJO XII*, sv. I, br. 1184.

8 M. ŽALBA S. J. u članku »De regulatione prolis generandae et de usu compositorum progestationalium« **Per. MCL**, 1964, str. 186—259. Članak je vrlo solidan i pregledan. U ovom osvrtu oslanjam se na slijed i sadržaj misli iz istog članka.

poštenom kreposnom nakanom, npr. da u povoljnijim prilikama mogu bolje odgajati djecu, da svojim postupkom omoguće u drugo doba zdraviji naraštaj itd. Ako bi ove nepovoljne prilike potrajale i dugo vremena, uvijek bi im bilo dopušteno upotrebljavati svoju roditeljsku snagu i to samo u doba prirodnog steriliteta.[10]

Teolozi pitaju: Kako ćemo ocijeniti postupak roditelja koji nemaju dovoljno razloga ili opravdanja da upotrijebe Ogino-Knausovu metodu a ipak se njom služe? Pijo XII spominje kako ženidbeni drugovi uzimaju na sebe pozitivnu dužnost u prilog ljudskog roda. Ako ne opstoje ta opravdanja za upotrebu te metode a roditelji se njom služe, znači da njihov postupak proizlazi iz kriva mišljenja o životu kao i iz motiva koji se ne slažu s normama morala.[11]

Možemo reći da hotična uporaba roditeljske snage u doba prirodnog steriliteta, a bez dovoljnih razloga ili opravdanja, predstavlja svakako neki nered. Zalba[12] sudi taj nered laganim. Ako roditelji imaju dvoje djece — oni mogu upotrebljavati tu metodu i bez dovoljna razloga a da ne sagriješe teško. Neki sude o tom pitanju strože. Čini mi se da nije mjerodavno gledati na broj djece, da se prosudi da li je postupak roditelja zao ili ne. Bez sumnje je da bi njihov postupak bio zloupotreba prava, ali to je na području na kojemu im je upotreba toga prava dopuštena. To znači da se u slučaju radi o lakom prestupku ili grijehu. Shvatljivo je pak da se u tom slučaju taj laki grijeh lako može pretvoriti u teški. Može naime teško škoditi zdravlju, kreposnom raspoloženju, biti uzrokom drugih teških grijeha itd. Okolnosti mogu, dakle, taj laki grijeh pretvoriti u teški.

c) — Metoda sterilizacije.[13] Govorimo o sterilizaciji osobe tj. o spolnom onesposobljenju osobe — i o sterilizaciji spolnog čina.

Neki teolozi su željeli izaći ususret ženidbenim drugovima te su zastupali neku adaptaciju u pitanju sterilizacije osobe i to radi nekih bioloških i eugeničkih motiva. Pijo XII odgovara[14] da direktna sterilizacija nije dopušteno ni trajno ni privremeno, ni kod muža ni kod žene, jer to je zabranjeno prirodnim, Božjim zakonom. Razumije se da esktirpacija bolesnog ovarija ili seksualnih gladula i organa radi spasavanja života pacijenta, jer je, recimo, rak te organe neizlječivo zahvatio, ne spada pod tu zabranu. Spadao bi pod zabranu zahvat kojim bi se išlo za tim da se spriječi prijenos defektnih osobina na potomstvo. O tome smo govorili gore pod br. 1.

Zabranjena je i sterilizacija čina. Hotično prouzrokovati anovulatorno stanje u svrhu da se spriječi začeće isto je što i direktna sterilizacija, dakle zabranjeo . Ni medicinska indikacija ni druge indikacije ne mogu opravdati direktnu sterilizaciju spolnog čina. To bi značilo onemogućivati prirodni proces, podrediti ga osobnim prohtjevima, a taj proces ovulacije udijeljen je od Boga u službu života, čovječanstva.

Očito je da i na ovom području žena može uzeti lijek kojim proizvodi anovulatorno stanje u slučaju da je to naredio liječnik, i to kao nužno sred-

9. J. KUNIČIĆ, kako u bilj. 6. str. 274—5.
10. Mišljenje NOLDINA, **De sexto** br. 75. treba ispraviti prema nauci Pija XII, sv. I, br. 1138.
11. PIJO XII, sv. I, br. 1138.
12. ŽALBA, nav. dj. str. 205—206.
13. Nije važno imenovati razna kontraceptivna sredstva kao masti, želeje, tablete, dijafragmu, razne preparate — jer je za moralistu važno to da su to sredstva za sterilizaciju osobe ili čina, dosljedno posizanje u prirodnu zakonitost bez opravdanja.
14. PIJO XII, sv. III br. 5489.

stvo da se izliječi koja bolest uterus-a ili organizma. Istina je da anovulatorno stanje uključuje sterilitet, ali sterilitet u tom slučaju samo je indirektno voljan, i može biti dopušten prema nauci čina s dvostrukim učinkom. Problem je, dakle, u tome da se zaključi: radi li se doista o liječenju, o zbiljskom ispravljanju bolesnog stanja, koje treba ispraviti, ili o antikoncepcionalnim tendencijama u svrhu zadovoljenja nagona ili drugih neopravdanih ciljeva.

Zaključak je očit: Direktna sterilizacija bilo osobe bilo čina, koja onemogućuje začeće, uzeta bilo kao cilj bilo kao sredstvo, uključuje tešku povredu prirodnog zakona i, dosljedno ,zabranjena je. Civilna vlast nema prava niti takvu sterilizaciju dopustiti niti propisati niti izvoditi na štetu nevinih osoba.[15]

d) Onanizam — prirodni i umjetni. Onanizam je izopačenje spolnog čina i spolnih odnosa. Svako izopačenje toga čina, svako onemogućivanje da iz tog čina uslijede prirodne posljedice ili učinci ide za tim da liši taj čin one snage koju mu je priroda dodijelila. Taj postupak spriječava rađanje novog bića. Nemoralan je. Nije dna indikacija, nikakva nužda ne može učiniti da čin po svojoj naravi zao postane dobrim i dopuštenim.[16]

Teolozi predviđaju mogućnost da u slučaju prirodnog onanizma tj. u slučaju prakse »coitus interrupti«, žena može iz valjanih razloga tražiti spolni doživljaj, dakako, uz uvjete o kojima na drugom mjestu moralka raspravlja. Jest, ni tada ne dolazi do začeća, ali »coitus interruptus« ne predstavlja čin kojemu bi zloća bila bitna od početka, jer on postaje vrijedan diskvalifikaciji istom »interuptione« (ako je ova hotična, namjeravana).

Kako prosuđujemo sterilitet koji sebi pripravi žena kad ona ima pravo i dužnost da ne dođe do spolnog doživljaja? Žena, recimo, ima razloga da ne prihvati muževljev poziv, upotrebljava izvanjsku rezistenciju ali je svladana od muža kao jačega. Koje joj pravo pripada? Neki teolozi jednostavno odgovaraju da može postupati kao žena koja se opravdano boji stupriranja, tj. može udesiti sterilnost budućeg prisilnog spolnog doživljaja ili čina.[17]

e) — Antifekundativne i abortivne pilule. Tu neki nabrajaju razne hesperidine, histamine i sl. Neke ne dopuštaju da spermatozoid probije ovulum, neke ne dopuštaju endometrijsko ugnijezdavanje oplođenog ovula. Svakako radi se o direktnoj sterilizaciji ili neposrednom abortu.[18]

Katolički moral punim pravom osuđuje takve kontracepcijske metode. One izopačuju čin koji po prirodi ide za stvaranjem novog bića. Kako će se po toj metodi širiti životna zajednica ženidbenih drugova? Ona će počivati na nekoj prijevari, izigravanju prirode, a ova se zna osvetiti. Ženidba mora biti izmjenični dar, iskrena predaja, svjesna i velikodušna služba u korist čovječanstva, škola karaktera i svladavanja spolnog nagona.[19]

---

15. PIJO XII, sv. I br. 1130.

16. ISTI, sv. I, br. 1029.

17. Neki teolozi zastupaju drukčije mišljenje ako je semen već na mjestu oplodnje, npr. MERKELBACH u sv. II, br. 1010, 3; vidi NOLA, **De sexto,** Makarska 1963. str. 136 s protivnim mišljenjem.

18. Rečeno je gore da bi žena mogla uzeti hesperidin koji onemogućuje prodiranje spermatozoida u ovulum da se zaštiti od stupra. Da, to je po načelu zahtjeva za dobro cjeline, po zakonu totaliteta. To može prije , a da li i poslije — teolozi se ne slažu, kako je rečeno u noti 17. ŽALBA smatra da je dopušteno dok ne nastupi pogibelj abortusa. Nav. dj. str. 221.

Zaključak je uvijek isti: »Svaka upotreba ženidbe tako da čovječjom voljom ženidbeni čin bude lišen svoje prirodne sposobnosti da proizvede život, krši Božji i prirodni zakon, a oni koji tako postupaju kaljaju se ljagom teškog grijeha.«[20]

f) — Razne anovulatorne pilule. Enovid-anovlar-lyndiol predstavljaju seksualni antikoncepcijski hormon. Sadrže vlastitosti biološke i terapeutske naravi koje posjeduju progesteron, testosteron itd. To je prolazna inhibicija ovulacije, stvaranje anovulatornih dana, time i sterilnih.

Izvjesno je da se tu ne radi o potpunoj sterilizaciji osobe. Niti se bračni čin u sebi izopačuje iako se izopačuje prethodno. Niti se abortira. Može se reći da »opus personae« ostaje ispravan, pitanje je da li se izopačuje »opus naturae«.

Uzmimo kao činjenicu da priroda hormonalnom djelatnošću proizvodi privremeni sterilitet na dobro organizma. Koliko ga priroda proizvodi, čovjek ga može iskoristiti.

Izopačuje li se spolni čin prethodno? Da. Čuli smo od Pija XII: Svaki pothvat u vezi sa spolnim činom koji bi ga lišio njegove prirodne snage ili osujetio njegovo prirodno djelovanje u svrhu spriječavanja začeća i rađanja novog života — mora se proglasiti nemoralnim.[21] Ako je, naime, priroda usmjerila spolni čin u službu života a ženidbeni drugovi odlučili služiti se tim ovlaštenjem i pravom, slijedi da su roditelji preuzeli na sebe dužnost poštivanja prirodne procedure. Onemogućiti začeće bilo prethodno bilo slijedno znači učiniti atentat na prirodu, izopačiti čin u njegovim prirodnim uvjetima.

Sada nastaje posebna situacija. Pretpostavimo, kako i jest, da ove pilule imaju i terapijsku moć. One mogu liječiti neke smetnje. Mogu sređivati nenormalni ciklus. A s druge strane one proizvode na organizam i neke neugodne posljedice. Prema tome se zaključuje da najprije liječnici moraju reći svoj stručni sud o terapeutskoj svrsishodnosti upotrebljavanja tih pilula, a tada moralisti traže da se primijeni nauka o dopuštenosti čina s dvostrukim učinkom. Ako, recimo, udata žena mora otići na putovanje, mora polagati ispite, vršiti koji naporan posao i sl. — može uzeti i ove pilule, ako nema drugih koji mogu pružiti isto olakšanje a ne proizvesti prolazni sterilitet.

g) — Neki posebni slučajevi. Pretpostavimo da je ovulacija završila. Opstoji neka mogućnost suplementarne ovulacije, i to u agenezijsko doba do novog ciklusa. Smije li se uzeti anovulatorna pilula da se ispravi priroda proti tog biološkog defekta? — Pijo XII je upozorio da treba gledati kako se ispravlja prirodni defekt i paziti da se ne povrijede drugi moralni zakoni.[22] Teško je reći da bi to uzimanje u tom slučaju imalo dovoljan razlog. Izvjesno je da terapeutski cilj tu ne dominira. Ne radi se o lijeku na dobro organizma. Prema tome teško je naći i opravdanja.

Ima žena koje trpe od fobije začeća. Progoni ih ideja grijeha. Smiju li one uzeti spomenute progesterone ili anovulantne pilule? — I ovdje moramo reći da je teško shvatiti da bi se radilo o potrebi liječenja. Treba gledati da li je prvotni, prirodni cilj tih pilula terapeutske naravi ili ne. U jednom slučaju moglo bi se naći opravdanje i to po načelu totaliteta (stari bi rekli

19. L. J. SUENENS, **Amour et Maitrise de soi**, 1959, str. 109—118.
20. PIJO XI, kako u bilj. 1. str. 33.
21. PIJO XII, sv. I, br. 1129.
22. ISTI, sv. III, br. 5492.

»pro bono totius«) i dopuštenosti čina s dvostrukim učinkom. Ako se pak, bilo tim lijekom bilo liječničkim zahvatom, ide prvotno za onemogućivanjem prirodne procedure fenomena začeća, ne bi bilo dopušteno upotrebljavati te pilule ni u ovom slučaju.

Smiju li se uzeti anovulanti da se spriječi pretjerani natalitet? Da se žena rastereti nepoželjne trudnoće? — Odgovor je jasan. Ništa se ne smije poduzeti ni prethodno ni popratno ni slijedno što bi uništilo prirodni razvoj spolnih začetnih faktora. Radilo bi se jednostavno o sterilizaciji, kako je višeput rečeno.

Egzistecijalizam naglasuje kako hotični, prolazni sterilitet ne uništuje spolnu sposobnost, kako odgovara čovječjoj slabosti, odgovara ljubavnim manifestacijama, slaže se s višim interesima čovječanstva itd. — Na ovo se mora odgovoriti da nikada nije dopušteno činiti ono što je po svom objektu zlo. Egzistencijalni motivi moraju biti podređeni esecijalnim motivima, objektivnim normama morala. U hotičnoj, nedovoljno razložnoj uporabi tih anovulanta prouzrokuje se sterilitet i n c a u s a, vrši se spolni čin koliko je sterilan, prema tome nije dopušten.

Smiju li se uzeti anovulanti za vrijeme laktacije ili dojenja? Ako je, recimo, 70% žena u to doba neplodno, zar ne bi bilo opravdano da one koje su u to doba plodne uzmu anovulante da spriječe taj biološki »defekt« koji se krije u mogućnosti začeća? — Na ovo je teško odgovoriti, jer niti je stalno koliko ta perioda dojenja uvijek traje, niti je lako reći da li se radi o potrebi liječenja baš tim uzimanjem, niti je lako uvijek odrediti postotak plodnosti ili neplodnosti žena u tom razdoblju. Svakako uvijek bi morali prevladavati motivi: zdravlje majke ili djeteta a nikada nije dovoljno opravdanje u nakani da se prouzrokovanjem tog steriliteta može spriječiti prirodno začeće. Ne niječe se da bi i u ovom slučaju mogao nastupiti slučaj totaliteta i dopuštenosti čina s dvostrukim učinkom (npr. ako bi ovulacija bila u to doba na štetu ženina organizma, pogibeljna za zdravlje djeteta), ali moralist mora biti vrlo oprezan.

A za vrijeme menopauze? Kada prestaje menstruacioni ciklus kod žene? U doba kada se u ženinu organizmu događaju razna poremećenja? — Odgovor je lakše dati. Recimo da anovulanti služe za liječenje. Plodnost odstupa. I manji se razlog smatra dovoljnim da se mogu ti lijekovi uzeti. Razumije se: dominantni cilj mora biti liječenje.

Da li je dopušteno uzimati te anovulante u svrhu reguliranja neredovitosti ciklusa? — Pretpostavimo da ENOVID i regulira ciklus i suspendira ovulaciju. Ta neredovitost može biti teže i lakše naravi. Prema onomu što je već rečeno odgovara Zalba[23] da ako je menstruacioni ciklus d o i s t a p a t o l o š k e n a r a v i a n e m a d r u g o g l i j e k a d a s e ž e n a l i j e č i, anovulanti bi se mogli upotrebljavati. U slučaju da je neredovitost lakše naravi, da se odnosi na dva-tri dana, ne čini se da je dovoljan razlog da bi se uzimanje anovulanta moglo smatrati kao uzimanje potrebnih lijekova. Ako je, dakle, ciklus posve neredovit, ako su smetnje velike a nakana je liječenje — tada bi se anovulanti mogli uzeti.[24]

Smije li se spriječiti ovulacija da se zaštiti majka od začeća pogibeljna za njeno zdravlje? Liječnik, recimo, predviđa da bi začeće bilo po majku vrlo

23. Kako u bilj. 8.

24. »Et tunc licet interea uti matrimonio et simul gaudere de securiori et faciliori reddita observatione dierum agenesicorum, per medium nempe honestum«, nav. dj. str. 255.

pogibeljno i to stoga što je bolesna na srcu, bubrezima i sl. Smije li se ekstirpirati tuba ovaria ili paralizirati njena funkcija u svrhu da se nepoželjno začeće spriječi? — Odgovor je dao Pijo XII.[25] Tuba ovaria je, pretpostavlja se, zdrava. Nema, dosljedno, razloga da se čovjek liši zdrava organa, to bi bila hotična mutilacija, namjeravana sterilizacija. Ženidbenim drugovima ostaje najglavnije sredstvo: velikodušna, promišljena, razborita suzdržljivost. Drukčije bismo rekli ako bi pogibelj po majčino zdravlje nastala precizno radi same ovulacije. Tada bi se upotreba anovulanta mogla smatrati dopuštenom, razumije se, prema liječničkom nahođenju.[26]

Smje li se promijeniti vrijeme ovulacije? Moralisti smatraju da je dopušteno anticipirati ili retardirati menstruaciju radi putovanja, ako je potrebito radi nastupa u kazalištu i sl. Bez sumnje da je i u tim slučajevima prije svega potrebit oprez. Potrebita je konzultacija s liječnikom. Razumije se da i nakana mora biti ispravna.[27] U tim slučajevima dopušteno je uzimati i spomenute anovulatorne pilule ili tablete.

Može li se modificirati funkcionalni sterilitet? Neki tvrde da se progesteronom može privremeno, umjetno sterilitet učvrstiti da kasnije plodnost bude izrazitija. — Ako je to doista tako, s dobrom nakonom, možda bi se moglo primijeniti načelo totaliteta tj. dopušteno je trpjeti u dijelu radi cjeline, privremeno radi trajnijeg boljitka.

h) — Što treba misliti o tzv. »katoličkoj« piluli? O tom pitanju diže se, bez sumnje, velika i dosta suvišna prašina. Neki moralisti nastoje pomoći ženidbenim drugovima u trenutcima kada ovi u savjesti pred Bogom i ljudima ne mogu uzeti na sebe teret porođaja. A nameće im se potreba da posvjedoče svoju ljubav. Smije li žena u tom slučaju uzeti anovulante i izvan periode laktacije? U interesu ženidbene zajednice kao zajednice ljubavi?

Iza ovog upita krije se ona poznata tendencija koja ide za tim da sklapanje ženidbe učini ovisnim prije svega o realizaciji ljubavi, kao da ženidba nema prije svega cilj stvaranje potomstva. Ne niječe se osobito psihološka uloga ljubavi, ali prvotno i glavno ženidba je usmjerena na rađanje djece. Ljubav ne može opravdati da se postupa proti prirode.

Zašto je nazivaju »katolička«? Ta pilula, od nekih nazvana DUPHASTON, kako govore, regulira ciklus, liječi bolnost menstruacije, jača proti spontanog abortusa itd. Ako u svemu tome nema suviše optimizma, moralist bi rekao da je dopušteno regulirati ciklus dopuštenim sredstvima. Dopušteno je takvo stanje iskoristiti, dakako, s poštenom nakanom.

Što je, dakle, najvažnije znati o toj piluli? Prvo: da li ona direktno sterilizira ili jednostavno normalizira prirodno funkcioniranje spolnog procesa kod žene; drugo: da li upotreba te pilule štetuje ili ne štetuje ženinom zdravlju; treće: taj postupak bi trebalo rektificirati ispravnom nakanom; četvrto: da li je to »normaliziranje« sinonim za »liječenje«?

Smatram da o ovim uvjetima ovisi ispravan sud i stanovište moralista. Riječ imaju liječnici. Moralisti čekaju. I Pavao VI i neki drugi obećali su da

25. PIJO XII, sv. I, br. 2379.
26. ISTI, sv. III, br. 5491.
27. ROSSINO u **Perfice munus**, 1960. str. 216. smatra mogućim da se suspendira ovulacija iz opravdanih razloga, ali smatra nedopuštenom uporabu spolnog prava u to vrijeme. Čini mi se ispravnijim s Noldinom u DE SEXTO, br. 66. reći da je dopušten spolni život za vrijeme steriliteta ako je sterilitet proizveden iz opravdana razloga i iz dobre nakane.

će na ovo odgovoriti, ali odgovora nema. Razumije se, teško je odmjeriti sve okolnosti. Svakako bi bilo neispravno zanemariti pa i jedan samo od spomenutih uvjeta.

Ponovimo temeljni zakon po kojemu se moraju ravnati spolni odnosi ženidbenih drugova: »Svaki postupak roditelja kada se služe ženidbenim činom i svaki njihov postupak u vezi odvijanja prirodnih posljedica toga čina kojim bi išli za tim da liše taj čin njegove inherentne snage i da spriječe stvaranje novog živog bića — nemoralan je. Nikakva »indikacija« ili nužda ne može tranformirati postupak ili čin koji je u svojoj biti nemoralan tako da on postane moralan i dopušten«[28]

Dr J. Kuničić

28. PIJO XII, sv. I, br. 1129.